

مجاهد علمی و فرهنگی خستگی ناپذیر

رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره شخصیت آیت الله مصباح می گویند: ایشان فقیه، فیلسوف، متفکر و صاحب نظر در مسائل اساسی اسلام است و خدا را شکر می‌کنم که جامعه و نسل جوان ما به ایشان علاقه دارند.

رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره شخصیت آیت الله مصباح می گویند: ایشان فقیه، فیلسوف، متفکر و صاحب نظر در مسائل اساسی اسلام است و خدا را شکر می‌کنم که جامعه و نسل جوان ما به ایشان علاقه دارند.

به گزارش خبرنگار مهر، آیت الله محمدتقی مصباح یزدی رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) و نماینده خراسان رضوی در مجلس خبرگان رهبری امروز در سن ۸۶ سالگی پس از تحمل دوره ای بیماری به ملکوت اعلی پیوست.

مرحوم آیت الله محمدتقی مصباح یزدی، ۱۱ بهمن ماه ۱۳۱۳ در خانواده ای متدین و مذهبی در شهر یزد به دنیا آمد. زندگی پدر و مادر استاد در منزل میراثی مادری شأن با سختی بسیار می گذشت. مادر با کمک خاله ها، در خانه جوراب می بافت تا پدر برای گذران زندگی جوراب ها را در مغازه بفروشد. این شغل بسیار کم درآمدی بود به طوری که پدر می بایست هر از چندی مبلغی قرض می کرد تا به کارش سامان دوباره دهد. با وجود همه سختی ها این خانواده مذهبی و شیفته اهل بیت (ع) در دوران خفقان حکومت رضاشاه، که برپا کردن مراسم عزاداری مطلقاً ممنوع بود، شب های محرم در زیرزمین منزل، مجلس توسل و عزاداری برقرار می کردند.

محمدتقی برای کسب دانش و معرفت بیشتر راهی دبستان گردید. او چنان مشتاق دانستن بود که همه ساله در امتحانات پایانی، شاگرد ممتاز مدرسه شناخته می شد و همین امر موجب محبوبیت او نزد مدیر و معلمان مدرسه گشته بود. اما محمدتقی آرزویی دیگر داشت. او تنها به تحصیل علوم دینی و کسب معارف الهی می اندیشید، و بر همین اساس بود که در انشای کلاس چهارم نوشت می خواهد به نجف برود و درس دینی بخواند. این انشا آموزگار و هم شاگردی های محمدتقی را شگفت زده کرد.

آغاز طلبگی

محمدتقی نوجوان در سال ۱۳۲۵ وارد حوزه علمیه یزد شد. او در یکی از حجره های مدرسه شفیعیه واقع در میدان خان ساکن شد و بی اعتنا به وضع نابسامان حوزه، و مخروبه بودن مدارس و حجره ها، و نیز فقدان استاد و برنامه درسی منظم، چنان به درس و بحث و مطالعه اهتمام ورزید که در مدت چهار سال، تمام مقدمات و سطوح متوسطه را تا رسائل و مکاسب، با تحقیق و جدیت فوق العاده ای به پایان برد حال آنکه گذراندن این مدارج، به طور معمول حدود هشت سال زمان می طلبید.

محمدتقی، همچنین در کنار دروس رسمی حوزه، با انگیزه علم دوستی و حقیقت جویی، برخی علوم روز از قبیل فیزیک، شیمی، فیزیولوژی و زبان فرانسه را نزد روحانی فرهیخته ای به نام «محققی رشتی» که بعدها از سوی مرحوم آیت الله بروجردی به آلمان اعزام شد، می آموخت.

ادامه تحصیلات حوزوی در قم

محمدتقی در قم روزانه در چهار درس شرکت می کرد: درس خبایات مکاسب مرحوم آقا مرتضی حائری، که صبح ها در منزل ایشان برقرار می شد؛ جلد اول کفایه مرحوم آقا شیخ عبدالجواد جبل عاملی که اول طلوع آفتاب در مسجد عشقعلی برگزار می شد، و او با یکی از دوستانش پیش از طلوع آفتاب این درس را مباحثه می کردند؛ جلد دوم کفایه نزد مرحوم آقا مرتضی حائری که عصرها در منزل ایشان برگزار می شد؛ و دیگری درس منظومه بود. آموختن و مطالعه و مباحثه این دروس، تمام وقت او را پر می کرد، و در شبانه روز پنج تا شش ساعت برای استراحت و دیگر امور باقی می ماند. اما وی با علاقه و شوقی وصف ناپذیر مشکلات و کاستی ها را به جان می خرید و دل مشغولی عمده اش پرداختن به درس و بحث بود.

با وجود همه دشواری ها شیخ محمدتقی در مدت یک سال، باقی مانده دروس سطح را به اتمام رساند، و از سال بعد در دروس خارج فقه مرحوم آیت الله بروجردی و خارج اصول امام خمینی (ره) حضور یافت. از سوی دیگر، بیست سالش تمام شده بود و با احراز شرایط اقامت در مدرسه حجتیه، در آنجا حجره گرفت. توفیق آشنایی با بزرگان و علمای وارسته ای همچون امام خمینی، علامه طباطبایی و آیت الله بهجت چنان لذت بخش بود که تازه می فهمید هجرت به قم از تقدیرات بسیار نیکوی خداوند در حق او

بوده است. شیخ محمدتقی از همان سال اول ورود به قم، با امام خمینی (ره) که از سال‌ها پیش استاد برجسته حوزه بود، آشنا شد و خدمت ایشان ارادت یافت. با اینکه هنوز کفایه و مکاسب می‌خواند، گاه‌گاهی برای کسب آمادگی در درس خارج ایشان شرکت می‌جست و از سال دوم به بعد به طور مرتب در آن درس حاضر می‌شد.

آیت الله بهجت: بروید از آقای مصباح یزدی بخواهید برایتان درس اخلاق بگویند

شیخ محمد تقی جوان آن سال‌ها با آیت الله محمد تقی بهجت آشنا شد. این آشنایی زمینه ارتباط و علاقه هر چه بیشتر استاد و شاگرد را فراهم ساخت و رفته رفته استاد نیز به استعداد و نبوغ علمی و اخلاقی شاگرد خود پی برد. بی‌جهت نبود که قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، وقتی عده‌ای از بازاریان قم خدمت آیت الله بهجت آمده و از ایشان درخواست کرده بودند که خودشان یا یک نفر از روحانیون مورد تأیید شأن یک درس اخلاق برگزار نمایند. آیت الله بهجت فرموده بودند: «جناب آقای مصباح یزدی در این زمینه مورد تأیید من است. بروید از ایشان بخواهید و من هم از ایشان می‌خواهم که درس اخلاق را بیان کنند.»

آیت الله مصباح یزدی در رشته فقه، از محضر اساتید بزرگی چون آیات بروجردی، اراکی، امام خمینی و بهجت بهره برده اند؛ به گونه‌ای که موفق به اخذ جایزه از سوی مرحوم آیت الله بروجردی شدند، و در نهایت ایشان در سن ۲۷ سالگی به درجه اجتهاد نائل آمد.

آشنایی با مرحوم علامه طباطبایی، و درک مقامات و کمالات روحانی و عرفانی آن اعجوبه علم و فضیلت و تقوا، سبب شد که استاد بیشتر اهتمام و مساعی خویش را صرف تعلیم علوم قرآن و تفسیر نماید. ابتدا با شرکت در جلسات درس تفسیر علامه، و سپس با استفاده از ارشادات و تعلیمات خصوصی ایشان توانست تعمق و تفکر در قرآن کریم و نکته‌سنجی‌های زیبا در آیات نورانی آن را بیاموزد، و خود در این باب صاحب نظر شود او به قدری در این وادی پیش رفت که علامه برای استفاده از نکته‌ها و دقت نظرهایش، کار بازخوانی تفسیر المیزان را، قبل از چاپ و نشر، به او سپرد.

آیت الله مصباح بیشترین وقت و سرمایه علمی خویش را صرف رشته فلسفه کرد. دلیل گرایش به فلسفه نیز شیفتگی و علاقه شدید به علامه طباطبایی بوده است. آیت الله مصباح اسفار و شفا را نزد حضرت علامه فرا گرفت، و با به کارگیری شیوه فلسفی آن بزرگوار، خود به برخی نوآوری‌ها و ابتکارات در این زمینه پرداخت.

او همچون استادش معتقد بود برای شناخت هرچه بهتر اسلام و معارف اسلامی و نیز کسب توانایی در پاسخگویی به شبهات و هجمه‌ها به معتقدات دینی، مطالعه و تحقیق فلسفی می‌باید در رأس مطالعات حوزوی قرار گیرد، تا طلاب، ضمن آشنایی با متون اسلامی و فقهی، شیوه دفاع از عقاید دینی را نیز فرا گیرند.

مبارزه با رژیم پهلوی

آیت الله مصباح یزدی، در دوره رژیم ستمشاهی، مبارزات گسترده‌ای را بر ضد آن رژیم و عوامل آن انجام داده‌اند که بخش شایان توجهی از زندگی ایشان را در بر می‌گیرد. در ماجرای «انجمن‌های ابالتی و ولایتی» و «نهضت روحانیت» به رهبری امام راحل (ره) مشارکت فعالی داشتند.

ایشان در ماجرای دستگیری و حبس امام خمینی (ره) در زندان قیطریه، نامه مفصلی خدمت ایشان ارسال داشتند که در آن، ضمن تأیید و تشویق امام (ره) برای ادامه نهضت و گزارش اوضاع پس از دستگیری ایشان، آزادی ایشان از زندان را پیش‌بینی کردند. این نامه موجب خرسندی امام (ره) شد و ایشان از طریق آقای حاج حسن صانعی، از استاد مصباح تشکر کردند.

از فعالیت‌های آیت الله مصباح یزدی در مبارزه با استبداد، همکاری با نشریه مخفی «بعثت» و سپس تأسیس نشریه انقلابی «انتقام» بود. نشریه انتقام با انگیزه مبارزه با دستگاه طاغوت، و گسترش اندیشه‌های امام (ره) و حمایت از روحانیت، با همکاری برخی از علاقه‌مندان به امام (ره) و با مدیریت آیت الله مصباح یزدی چاپ می‌شد. آنان از ابتدا عهد بسته بودند که در هیچ شرایطی دوستان خود را معرفی نکنند. این نشریه که مفاد آن گاه‌گاه با واسطه‌هایی از رادیوهای خارجی پخش می‌شد، بارقه‌امیدی در سرزمین دل‌شیفتگان امام ایجاد کرده بود که آنها را به مبارزه تشویق می‌کرد و از سوی دیگر، رعب و خشم رژیم شاه را افزون ساخته بود.

جهاد علمی

آیت الله مصباح یزدی، در زمینه علمی و فرهنگی، از دیر باز، خدمات شایانی را ارزانی داشته‌اند و هر دوره بنا به مقتضیات آن

دوره حرکت فرهنگی متناسبی را آغاز نمودند. جدیت ایشان و نیز نظم و واقع بینی ممتاز ایشان، باعث می شد که اغلب حرکت های فرهنگی ایشان، نتایج مثبتی را به همراه آورد.

آیت الله مصباح، از ابتدای ورود خود به حوزه علمیه قم، متوجه کاستی های موجود در این حوزه شده بودند و آن گونه که خود نقل می کنند، در انتظار فرصتی بودند تا بتوانند برای آن، راه حلی مناسب پیدا کنند. ایشان نارسایی های موجود را در سه حوزه نظام آموزشی، مسائل اخلاقی و روند تبلیغی بازشناخته بودند و آنها را در نامه ای تنظیم کرده بودند.

آرمان های اصلاحی حوزه، مدرسه ای جدید را می طلبید که با یک برنامه ریزی ویژه، بتواند طلاب کوشا و با استعداد را در مدتی کوتاه تر و با کیفیتی بهتر به جامعه ارزانی دارد. این مهم، با همت شهید آیت الله بهشتی و مرحوم آیت الله ربانی شیرازی میسر شد و مدرسه ای با نام «حقانی» تأسیس شد. این مدرسه را فردی خیر به نام حاجی حقانی ساخت که خود، از تاجران زنجان و از ارادتمندان به حوزه روحانیت شیعه بود. آیت الله قدوسی نیز به ریاست این مدرسه منصوب گردید. شهید قدوسی نیز از آیت الله مصباح برای تدریس دعوت به عمل آورد و استاد نیز به تدریس فلسفه، تفسیر و اخلاق پرداخت. پس از چهار سال، به درخواست شهید قدوسی مبنی بر شورایی شدن اداره مدرسه، استاد به عضویت هیئت مدیره آن مدرسه در می آیند. ثمره این تلاش جمعی، تربیت طلابی فرهیخته بود که هم اکنون در نهادهای گوناگون نظام جمهوری اسلامی به فعالیت می پردازند.

پذیرفتن بخش آموزش مؤسسه «در راه حق» نیز از فعالیت های مثبت و از خدمات شایان آیت الله مصباح یزدی بود. ایشان به سبب نفوذ عقاید ماتریالیستی و مارکسیستی فرهنگ غرب در ذهن جوانان و با التفات به خلأ موجود در حوزه در زمینه این مباحث، تصمیم به ساماندهی بخش آموزش مؤسسه در راه حق که آیت الله خرازی مؤسس آن بود گرفتند. بخش آموزش این مؤسسه، طلاب را بدین شرط می پذیرفت که دست کم دو سال درس خارج را گذرانده باشند و پس از گذراندن مصاحبه علمی که آقایان مظاهری، یزدی و آیت الله مصباح انجام می دادند، آنها را می پذیرفت.

آیت الله مصباح، با مشاهده توطئه های اعتقادی دشمنان در آغاز انقلاب، بر آن شدند که برای حفظ و نگهداری از نهال نوپای انقلاب، گروهی از طلاب را به اقصی نقاط کشور گسیل دارند و خود نیز درس رسمی حوزه را تعطیل کردند تا برای پاسداری از دستاوردهای انقلاب، بتواند در مراکز گوناگون به سخنرانی و پاسخ به شبهات پردازند. همچنین نظر به ضرورت امور دانشگاه ها در آن سال های حساس، آیت الله مصباح یزدی در طرحی، تأسیس مرکزی به نام «دفتر همکاری حوزه و دانشگاه» را پیش نهادند که به تصویب ستاد انقلاب فرهنگی رسید.

با توسعه مؤسسه در راه حق و بنیاد باقرالعلوم، و نیز گسترش روز افزون طلاب، نیاز به فضایی گسترده تر با امکانات بیشتر، محسوس بود، تا اینکه با تدبیر آیت الله مصباح یزدی و عنایت ویژه حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله خامنه ای، «مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی» بنا شد. این مؤسسه هم اکنون نزدیک به یک هزار نفر از طلاب فاضل را تحت پوشش خود قرار داده است و آنان را با علوم روز آشنا می سازد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی یکی از موفقیت های آیت الله مصباح یزدی را تربیت شاگردانی می دانند که حاصل تلاش ایشان در مؤسسه در راه حق و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی بود: «خوشبختانه یکی از موفقیت های آقای مصباح یزدی در قم این است که ایشان برخلاف خیلی از فضلاء ما که فضلشان در خودشان منحصر مانده، فضلش در شاگردان خوب سرریز شده است.» (۱۳۷۰/۱۲/۱۳)

جهاد فرهنگی در سال های دوران اصلاحات

یکی دیگر از مظاهر جهاد فرهنگی آیت الله مصباح یزدی علاوه بر مجموعه سخنرانی های پیش از خطبه های نماز جمعه تهران، طراحی و راه اندازی دوره میانی اندیشه ی اسلامی «طرح ولایت» برای دانشجویان سراسر کشور بود. درست در زمانی که دشمنان اسلام و انقلاب اسلامی با استفاده از فضای دوم خرداد ۱۳۷۶، هجمه گسترده ای را به میانی اسلام و انقلاب اسلامی می کردند. به همین دلیل آیت الله مصباح یزدی از جمله شخصیت هایی بود که در سال های دوران اصلاحات، حجم وسیعی از جوسازی ها برای تخریب شخصیت وی صورت گرفت تا او را از صحنه تأثیرگذاری فرهنگی کشور خارج سازد. اما نه تنها این امواج اهانت آمیز خللی در ادامه حرکت روشنگرانه وی ایجاد نکرد، بلکه عزم آیت الله مصباح را بر پیمودن مسیر خود راسخ تر ساخت.

حضرت آیت الله خامنه ای در دیدار دانشجویان و دانش آموزان بسیجی «طرح ولایت» در شهریورماه ۱۳۷۸ نقش آیت الله مصباح یزدی را در هدایت طرح و برنامه طرح ولایت حائز اهمیت خواندند و فرمودند: «امروز بحمدالله نظام اسلامی ما مفتخر است که شخصیت های برجسته ی علمی و معنوی در آن حضور دارند؛ مثل همین شخصیت عزیز و عظیم - جناب آقای مصباح یزدی- که بحمدالله این کار هم از برکات ایشان است. من ایشان را نزدیک به چهل سال است می شناسم و به ایشان ارادت قلبی دارم؛

فقیه، فیلسوف، متفکر و صاحب نظر در مسائل اساسی اسلام. اگر خدای متعال به نسل کنونی ما این توفیق را نداد که از شخصیت‌هایی مثل مرحوم علامه طباطبایی، یا مرحوم شهید مطهری استفاده کند، بحمدالله این شخصیت عزیز و عظیم، خلاء آن عزیزان را در زمان ما پر می‌کنند. من حقیقتاً خدا را حمد و شکر می‌کنم که جامعه‌ی ما و بخصوص نسل جوان ما به ایشان خیلی علاقه دارند. بنده از هر جا که کسب خیر کردم - در سرتاسر کشور - اطلاع یافتم که نسل جوان ما به ایشان شدیداً علاقه مند و معتقد و قدر دان است. این هم نعمت بزرگ خدا و دلیل سلامت این کار است.»

تالیفات

آیه الله مصباح در موضوعات گوناگونی از جمله اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی، فلسفی و سیاسی آثاری علمی نگاشته اند که به برخی از عناوین آنها اشاره می‌شود:

معارف قرآن، جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، اصول عقاید، آموزش عقاید، ایدئولوژی تطبیقی، توحید در نظام عقیدتی و نظام ارزشی اسلام، پاسداری از سنگرهای ایدئولوژیک، نقدی فشرده بر اصول مارکسیسم، اخلاق در قرآن، خلقت انسان از نظر قرآن، خودشناسی برای خودسازی، حکومت اسلامی و ولایت فقیه و آموزش فلسفه.

سرانجام در ۱۲ دی ۱۳۹۹ پس از عمری مجاهدت علمی و فرهنگی آیت الله محمدتقی مصباح یزدی در سن ۸۶ سالگی پس از تحمل دوره ای بیماری دارفانی را وداع گفت.